

Val- och partifinansiering som har getts av de bolag där staten utövar bestämmanderätten och av de statliga affärsverken 2006 - 2009 och ägarstyrningen

Vid revisionen var syftet att klargöra hur omfattande och vanligt förekommande sådant ekonomiskt stöd är, som mot eller utan vederlag har beviljats av de bolag där staten utövar bestämmanderätten och av de statliga affärsverken, och som har getts till partier, partiets intressesammanslutningar, kandidater eller kandidaters stödföreningar. Dessutom klargjordes till denna del statens ägarpolitik och ägarstyrning samt bolagens och affärsverkens verksamhet i förhållande till lagstiftningen, instruktionerna och rekommendationerna angående god förvaltningssed (corporate governance). Den granskade perioden var 1.1.2006 - 30.6.2009, under vilket tid hölls presidentval (2006), riksdagsval (2007), kommunalval (2008), landskapsval (2008) och Europaparlamentsval (2009).

Revisionen genomfördes så, att en enkät riktades till de inhemska aktiebolag där staten utövar bestämmanderätten, de statliga affärsverken, de för ägarstyrningen ansvariga ministerierna och de i partiregistret antecknade partierna. Revisionen hänförde sig inte till partierna, utan de uppgifter som begärdes av partierna användes som hjälp vid granskningen av den val- eller partifinansiering som hade betalats av bolagen och affärsverken. På basis av en analys av de erhållna svaren hade bolagen och affärsverken grundligt gått igenom bl.a. sitt reskontra- och bokföringsmaterial och använde sig av sina företags ekonomiska och operativa lednings samt den interna kontrollens sakkunskap och erfarenhet för att besvara revisionsverkets förfrågan. Revisionsverket gick igenom de från företagen erhållna uppgifterna för att för sin del säkerställa enhetligheten och tillräckligheten för den av företagen lämnade informationen så att revisionens målsättningar kunde uppnås. I syfte att säkerställa och komplettera uppgifterna diskuterades under revisionens gång dessutom med de för ägarstyrningen ansvariga tjänstemännen samt med bolagens och affärsverkens revisorer,

Enligt revisionen var under perioden 1.1.2006 - 30.6.2009 den av bolagen givna sammanräknade val- och partifinansieringen mot vederlag (köp) på basis av enkäten ca etthundra tusen (100 000) euro, vilket med beaktande av volymen för bolagens verksamhet som helhet kan betraktas som litet. Den sammanräknade omsättningen för alla bolag (koncerner) med statligt majoritetsägande var år 2008 ca 28 miljarder euro. Ca hälften av koncernerna hade inte alls gett val- eller partifinansiering.

Också den av de statliga affärsverken givna sammanräknade val- och partifinansieringen mot vederlag var liten på basis av enkäten. Fyra av totalt fem affärsverk hade transaktioner, men den totala summan stannade under sju tusen (7 000) euro. Den sammanräknade omsättningen för alla statliga affärsverk år 2008 var ca 2,6 miljarder euro.

Variationsvidden för den av de enskilda statsbolagskoncernerna givna val- och partifinansieringen mot vederlag var ca 400 - 28 000 euro och variationsvidden för den av de enskilda affärsverken givna val- och partifinansieringen mot vederlag var ca 500 - 4 000 euro.

Den sammanräknade val- och partifinansieringen utan vederlag (donationer) som hade getts av bolagen där staten utövar bestämmanderätten och av de statliga affärsverken var på basis av enkäten synnerligen liten. Transaktioner förekom hos endast två bolag och ett affärsverk, totalt mindre än två tusen (2 000) euro.

Både köpen och donationerna hade gjorts med beslut av bolagens och affärsverkens operativa ledning. Med beaktande av volymen för företagets affärsverksamhet och litenheten för de enskilda företagens betalningar kan detta betraktas som en tillräcklig beslutsnivå både med hänsyn till aktiebolagslagen och i affärsverkets beslutshierarki.

I rekommendationerna angående god förvaltningsledning (corporate governance) har inte uttryckligen behandlats av företagen givna val- och partifinansiering, utan de rekommendationer som gäller dem ingår i rekommendationerna mot korruption. Revisionsverket anser, att iakttagandet av god förvaltningsledning emellertid för sin del säkerställer att god praxis följs i givandet av val- och partifinansiering. Också den på senare tid förda diskussionen om den val- och partifinansiering som har getts av företagen, och den där framkomna osäkerheten och oklarheten i fråga om det, vad som har betalats och

vilka företag som har betalat, ger anledning till att understryka betydelsen av god förvaltningssed. Med goda förfaranden enligt god förvaltningssed vet företaget och dess förvaltningsorgan vad som har betalats och enligt vilka principer, och dessa i sig a priori helt lagliga betalningar kan vid behov redovisas öppet och exakt.

Europarådets ministerkommitté har gett en rekommendation om regelverk mot korruption. I fråga om val- och partifinansieringen skulle iakttagandet av denna rekommendation innebära, att de aktiebolag där staten utövar bestämmanderätten och de statliga affärsverken skulle förbjudas helt att både utan vederlag (donationer) och mot vederlag (köp) ge val- och partifinansiering åt såväl partier, enskilda kandidater som partiernas och kandidaternas intressesammanslutningar.

På basis av revisionen kan konstateras, att de bolag där staten utövar bestämmanderätten och de statliga affärsverken inte har gett val- och partifinansiering i sådan omfattning, att storleken av den givna val- och partifinansieringen skulle förutsätta instruktioner. Emellertid vore det redan på grund av val- och partifinansieringens genomskinlighet, ett jämlikt och rättvist bemötande av partierna, god förvaltningssed i företagen samt de krav som är förenade med de internationella rekommendationerna mot korruption, och ojävigheten och oavhängigheten för de i val utsedda politiker som deltar i utövandet av ägarmakten i företagen, motiverat att i de rekommendationer eller instruktioner som ges av staten-ägaren också skulle inkluderas en linjedragning som gäller val- och partifinansieringen.

Att en linjedragning inkluderas i instruktionerna, eller ett beslut fattas på bolagsstämman eller ett tillägg görs till bolagsordningen, skulle även utvisa att lagstiftarens vilja följs. I val- och partifinansieringskommitténs betänkande om partifinansieringens öppenhet 6.11.2009 har föreslagits, att för partier och kandidater uppställs ett förbud mot att ta emot val- och partifinansiering från ett företag där staten utövar bestämmanderätten. Ifall riksdagen godkänner förbudet (ett totalt eller partiellt förbud) mot att ta emot val- och partifinansiering, vore det motiverat att påvisa att lagstiftarens vilja beaktas också i ägarstyrningens verksamhet så, att en linjedragning som gäller val- och partifinansieringen skulle synas i bolagens bolagsstämmopraxis och beslut. Härvid skulle iakttagandet av normerna även omfattas av de bolagsrättsliga tillsynsmetoderna.

Sålunda skulle bl.a. företagets revisor ha en konkret norm (ett beslut av bolagsstämman, en punkt i bolagsordningen), vars iakttagande vid behov kunde kontrolleras vid revisionen. Detta vore ett bra sätt att för sin del säkerställa att bolagsstämmopraxis och de bolagsrättsliga tillsynsmetoderna utnyttjas som verktyg i ägarstyrningen.